

اینیه استمان قدس

(۵)

در شماره های ۱ تا ۴ نامه استمان قدس تاریخچه و وضع کنونی بناهای زیر :

حرم محترم و بقعه مبارک ، صندوق و ضریح مطهر ، گنبد منور ،
دومناره طلا ، دارالحفاظ و دارالسیاده ، مسجد بالاسر ، توحیدخانه چهارک ،
مسجد ریاض ، گنبد حاتم خانی ، وصف شد . اینک دنباله آن :

دارالسعاده

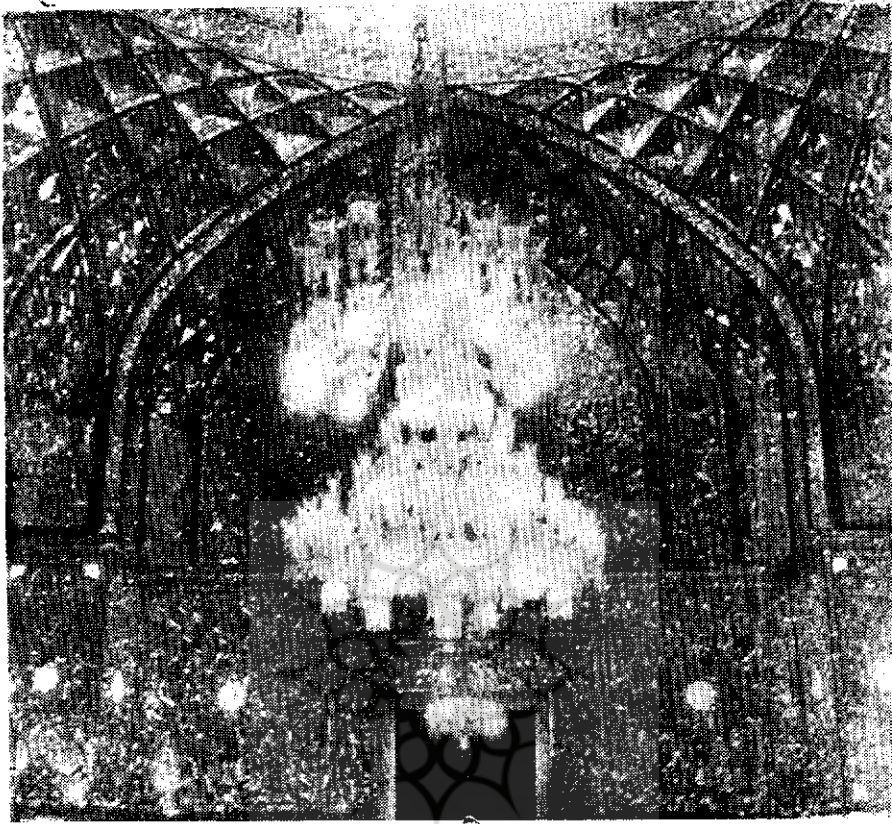
این بنا در مشرق رواق معروف به گنبد حاتم خانی (که وصف آن گذشت) و مغرب صحن جدید واقع است و از داخل ضوری به گنبد حاتم خانی اتصال دارد که جمعاً يك رواق بنظر میرسد .

بانی آن اللهیارخان آصف الدوله است .

دارالسعاده از سمت مشرق بوسیله يك در نقره و يك راهرو رو يك در نقره دیگر بایوان

طلای صحن جدید راه دارد .

سمت شمال دارالسعاده صفا ایست ایوان مانند ، و از پهلوئی آن راه باپیچ و خمی بگنبد

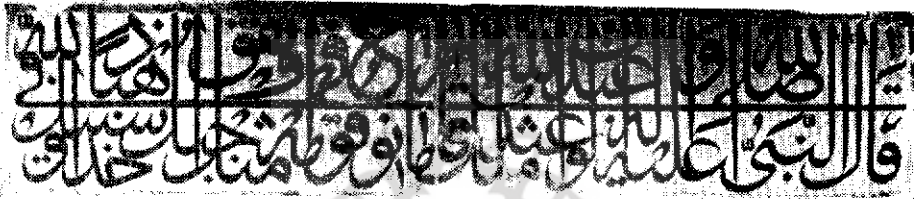


« بنای عالی دارالسلام که با آئینه کاری جدید جلوه خاصی یافته است »
 اللهوردیخان میرود. کف دارالسلامه از سنک مرمر فرش است ، ازاره آن نیز با ارتفاع
 ۱۶۰ متر از سنک مرمر میباشد .



بالای ازاره قصیده
 ای از صیوری ملک
 الشعرای آستانه بر روی
 سنک مرمر بعرض ۳۰
 سانتیمتر بخط نستعلیق
 کتبه شده که مطلع
 آن این شعر :

چینا دار همایون سعادت دستور
 و مقطع آن این شعراست :
 ز درقم کلك صبوری زپی تاریخش
 اندر آئینه این بقعه بین آیت نور (۱)
 و نیز قصیده دیگری کنیبه شده که مطلع آن این شعر :
 زهی اساس همایون آسمان کردار
 زهی نیسای سعادت فزای خلد آثار
 و مقطع آن این شعر میباشد :
 نوشت خامه خرم برای تاریخش
 ازو هماره بماند بعالم این آثار
 از بالای کنیبه‌های مذکور تا سقف تماما آئینه کاری است .



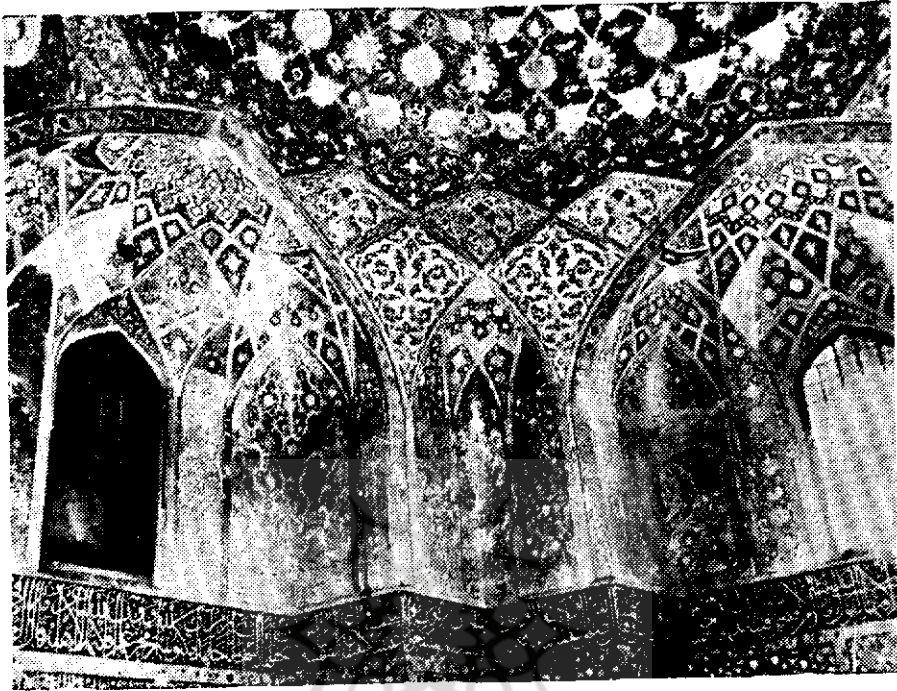
برجدار دارالسعاده بخط ثلث حدیثی ازرسول اکرم صلی الله علیه و اله مسطور است،
 و پایان آن می نویسد :

وفق بتحصیر هذه المكان الشریف سرکار شوکت مدار مقرب الحضرت السلطان
 میرزا علی رضا مستوفی مملکت خراسان سنه ۱۲۹۰

آئینه کاری دارالسعاده را در سال ۱۳۰۰ هجری قمری علی اصغر خان امین السلطان
 که پدرش محمد ابراهیم امین السلطان در آنجا دفن شده انجام داده بود چون بهرور زمان بعضی
 از آنها خراب شده یا فرو ریخته بود، اخیرا از طرف خود آستان قدس بطرز بسیار زیبایی
 مرمت و تجدید آئینه کاری کرده اند .

و نیز از ضلع جنوبی دارالسعاده مبروسیمعی به بنای پشت این رواق (که در آن نیز تغییرات
 و تصرفاتی بوجه احسن صورت گرفته) گشوده اند (دارالسرود) بالنتیجه این مکان در حال
 حاضر وضع جالب و جلوه خاصی بخود گرفته، و تسهیلات بیشتری نسبت بوضع سابق برای
 زائرین و عبادت کنندگان فراهم ساخته است .

تعمیر اللهوردیخان



بنائست محکم و با عظمت، در شمال شرقی حرم محترم و کنبدحاتم خانی واقع است
بانی آن اللهوردیخان از امرای بزرگ دولت صفویه بوده (۱)

۱ - تاریخ عالم آرای عباسی ضمن وقایع سال بیست و هفتم جلوس شاه عباس اول
(۱۰۲۲ - ۱۰۲۳) شرحی راجع به اللهوردیخان نوشته که خلاصه آن این است :
اللهوردیخان والی فارس در چهارم ربیع الثانی فوت کرد نعش او را بمشهد مقدس
فرستادند، در گنبدیکه در جوار روضه مقدسه بنا نموده و بساتمام آن موفق گشته
مدفون ساختند .

از نوادراتفاقات، در آن چند روز ملازمی که مباشران عمارت بوده از شهید آمد خان
از او تحقیق عمارت و زیب و زینت آن می نمود .
آن مرد ساده دل گفت :

گنبد عالی و ایوان که جهت مدفن ترتیب یافته در کمال تکلف و زیبایی اتمام پذیرفته
منتظر ورود مقدم عالی است .

حضور مجلس او را از طرز ادای کلام بنادانی طعن کردند خان فرمود :
از عالم غیب بر زبان او جاری گشت . همانا هنگام ارتحال و زوال حیات است

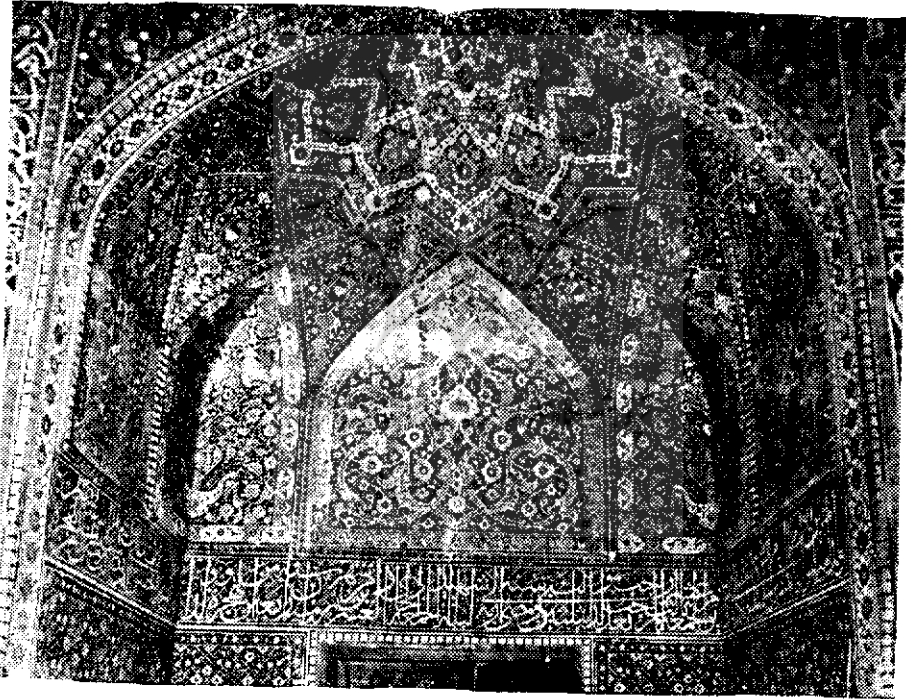
و معنی بیت

شکل بنامشمن (هشت گوش) و سقف بسیار زیبایی دارد •

ابعاد آن بدینقرار است :

در کف گنبد اقصی فاصله بین اضلاع مقابل ۸٫۷۵ متر، و اطول فاصله آنها ۱۱٫۲۰ متر، ارتفاع از کف تا سقف ۱۶٫۲۰ متر، ازاره گنبد تا ارتفاع ۱٫۹۰ متر سنک رومر و از ازاره بیابلا روی تمام بدنه و پایه‌ها و دیوارها و سقف کلا با کاشی معرق پوشیده شده •

این کاشی‌ها باریک‌های مختلف و نقش‌های گوناگون و خطوط و کتیبه‌های بسیار زیبا در نهایت ظرافت بدست استادان ماهر بکاررفته که در عالم خود بی نظیر و ممتاز میباشد و عبارت دیگر مجموع این بنا مخصوصا از حیث کاشی کاری از بدایع فن معماری و از نقاشی هنر و صنعت (قرون گذشته) بشمار است •



دور گنبد اللهوردیخان از داخل هشت صفا در پایین و هشت صفا کوچکتر (غرفه‌های کوچک) در بالا دارد •

بسا فالی که از بازیچه بر خاست
چو اختر میگذشت آن فال شد راست
بظهور آمد •

کتیبه در بالای گنبد (بالای غرفه های فوقانی - نزدیک مقرنس) بخط ثلث سوره مبارکه جمعه و آخر آن سوره توحید نوشته شده .

برجدار داخل صفاهای تحتانی تاریخ ولادت و رحلت بعضی از ائمه معصومین علیهم السلام بخط ثلث در کاشی معرق کتیبه شده (۱) و نیز بر حاشیه دوره بیرون همین صفاها چند حدیث و غیره مسطور است که ذیل در قسمت بطور اختصار ذکر میشود :

۱ - صفا ای که بدار السعاده راه دارد :

داخل صفا ولد امیر المومنین و امام المتقین سلام الله علیه و علی اولاده الطاهرین، يوم الجمعة ثالث عشر رجب المرجب بعد مولد النبی باثین سنه . و مضی الی ربه شهید الیلة الجمعة العجادی و المشرین من شهر رمضان سنه اربعین من الهجرة .

و ولد الامام ابو محمد الحسن بن علی بن ابیطالب منتصف شهر رمضان سنه ثلثین من الهجرة .

حاشیه دوره بیرون صفا روی احمد بن حنبل فی مسنده عن ام سلمه رضی الله عنها انه لما نزل قوله تعالی، انما یرید اللہ لیتذهب... الی آخر

۲ - صفا بین ممر توحید خانه و ممر صحن عتیق :

داخل صفا ولد الامام ابو عبد الله الحسین بن علی بن ابیطالب علیه السلام فی آخر ربیع الاول سنه ثلث من الهجرة، و مضی شهیداً يوم السبت سنه احدى و متین من الهجرة .

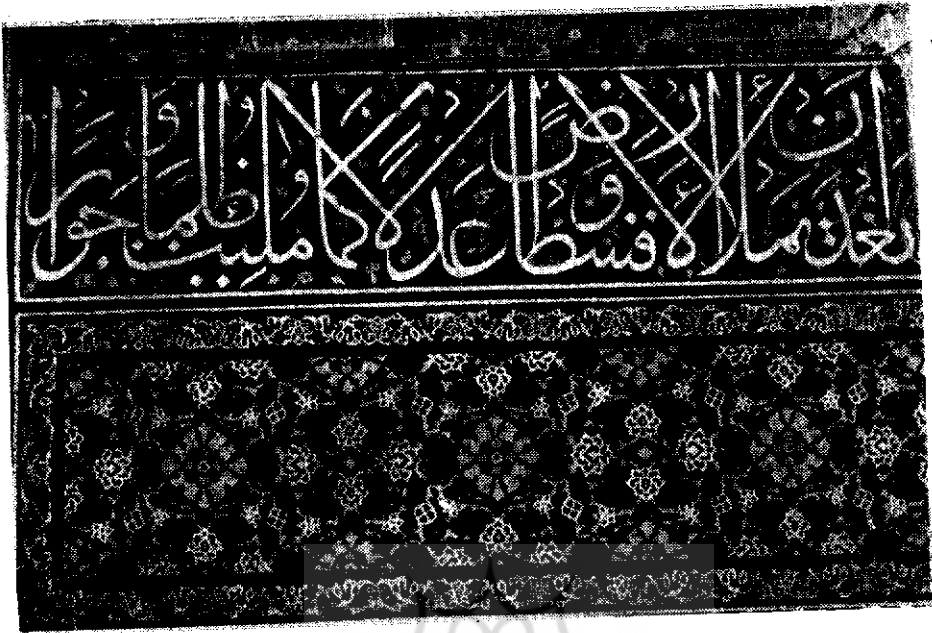
و ولد امام زین العابدین علیه السلام خامس شعبان سنه ثمان و ثلثین، و توفی ثانی عشر محرم سنه خمس و تسعین .

۱ - در مجموع کتیبه های گنبد اللهوردیخان تاریخ ولادت و رحلت نه امام ازدوارده امام صلوات الله علیهم اجمعین نگاشته شده .

صاحب کتاب مطلع الشمس می نویسد «ولادت و رحلت سه امام بزرگوار از سوق کلام بواسطه مسامحه کتاب یا جهة دیگر سقط شده . برای رفع منقصت از تواریخ معتبره استخراج کرده و گوئیم :

و ولد الامام ابو جعفر محمد بن علی الباقر علیه السلام فی ثالث شهر صفر سنه سبع و خمین لهجرة قبل قتل جده الحسین بثلاث سنین، و قبض سنه سبع عشرة و مائه . و ولد الامام ابو عبد الله جعفر بن محمد الصادق علیه السلام سنه ثمانین من الهجرة، و قبض سنه ثمان و اربعین و مائه .

و ولد الامام ابو ابراهیم موسی بن جعفر الکاظم علیه السلام سنه ثمان و عشرين و مائه و مضی فی شهر رجب سنه ثلث و ثمانین و مائة لهجرة .



« نمونه ای از کتیبه و کاشیهای زیبا و نفیس گنبد اللهوردیخان »

حاشیه دوره بیرون صفه عن امیرالمؤمنین علیه السلام، سیقتل رجل من ولدی..
الی آخر

٣ - صفه بین ممر گنبد حاتم خانی وممر دارالسعاده :

داخل صفه ولد الامام ابی الحسن الرضاعلیه السلام، سنه ثمان واربعین ومائه و٤
قبض فی صفر سنه ثلث ومانتین . وولد الامام محمد بن علی النقی علیه السلام فی شهر رمضان
سنه خمس وتسعین ومائه، وقبض فی ذی القعدة سنه عشر بن ومانتین

حاشیه دوره بیرون صفه عن الامام ابی الحسن الرضاعلیه السلام قال من زارنی
علی بعد داری الی آخر

٤ - صفه ایکه بصحن عتیق راه دارد (کفشداری کوچک) :

داخل صفه ولد الامام ابی الحسن علی بن محمد النقی علیه الصلوه و
السلام فی ذی الحجه سنه اثنی عشر ومانتین، وتوفی فی رجب سنه اربع وخمسن و مانتین
وولد الامام ابی محمد الحسن بن علی العسکری فی شهر ربیع الاول فی سنه اثنتین و ثلثین
و مانتین

حاشیه دوره بیرون صفه عن الامام جعفر الصادق علیه السلام، قال یقتل
حفدتی بارض خراسان الی آخر

۵ - صفة بين ممر توحيدخانه وممر گنبد حاتم خانی :

داخل صفة ولد الامام ابو القاسم محمد بن الحسن صاحب الزمان صلوات
الله عليه. لبنة النصف من شعبان سنة خمس وخمسين ومائتين ، وسنه وفاته عند الله تعالى بعد ان
يملاء الارض قسطا وعدلا كما ملئت ظلما وجورا .

حاشیه بیرون صفة قال الله تبارك وتعالى، انما يريد الله ليذهب... الى آخر .
وقال رسول الله صلى الله عليه واله، مثل اهل بيتي كم مثل سفينة نوح... الى آخر .
۶ - صفة ايکه بدار الضيافة راه دارد :

داخل صفة بديوار دو طرف بخط نستعلیق ابن اشعار مسطور است

خوش بنايست ابن بناکه زند	فرش او تکیه بر فراز فلک
تا کند رفعتش بظر بنهاد	از مه و مهر نه فلک عينک
چون بود در جوار روضه شاه	خر دم گفت کامده بی شک
سال تاريخ ابن خجسته مقام	کعبه خلق وسجده گاه ملک (۱)

حاشیه دور بیرون صفة روی البخاری والمسلم فی صحیح هما، ان النبی صلی الله
عليه واله، خرج ذات غداة وعليه... الى آخر
۷ - صفة ايکه بتوحيدخانه راه دارد :

داخل صفة صلوات مشتمل بر دوازده امام عليهم السلام، و در آخر آن رقم
شده ۱۰۲۲

حاشیه دوره بیرون صفة عن الامام ابو الحسن الرضا عليه السلام، انه قال بخراسان
بقعة ياتي عليها زمان... الى آخر .

۸ - صفة ايکه بگنبد حاتم خانی ميرود :
داخل صفة بديوار دو طرف نوشته شده

جبريل زعرش آمد و حور زنعيم	از بهر طواف شه فردوس حريم
عمدا پر خود بر دم مقراض دهند	شايد که بدین وسيله گردند مقيم

حاشیه دوره بیرون صفة روی محمد بن سليمان قال سئلت ابا جعفر
الجواد عليه السلام عن رجل حج حجة الاسلام... الى آخر

نا تمام